

Anonymizované znění

Překlad

C-501/23 – 1

Věc C-501/23

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

7. srpna 2023

Předkládající soud:

Bundesgerichtshof (Německo)

Datum předkládacího rozhodnutí:

29. června 2023

Dlužník a navrhovatel v řízení o kasačním opravném prostředku

DL

Věřitel a odpůrce v řízení o kasačním opravném prostředku

Land Berlin

BUNDESGERICHTSHOF (SPOLKOVÝ SOUDNÍ DVŮR, Německo)

USNESENÍ

[*omissis*]

ze dne

29. června 2023

v řízení o zahájení insolvenčního řízení

na majetek DL, [*omissis*] Berlín,

dlužníka a navrhovatele v řízení o kasačním opravném prostředku

[omissis]

další účastník řízení:

Land Berlin (Spolková země Berlín), zastoupená Finanzamt Wilmersdorf (finanční úřad ve Wilmersdorfu), [omissis] Berlín,

věřitele a odpůrce v řízení o kasačním opravném prostředku

rozhodl IX. občanskoprávní senát Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr) [omissis]

dne 29. června 2023

takto:

I. Řízení se přerušuje.

II. Soudnímu dvoru Evropské unie se na základě čl. 267 prvního pododstavce písm. b) a třetího pododstavce SFEU předkládají následující otázky:

1. Musí být čl. 3 odst. 1 třetí pododstavec první věta nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení (dále jen „nařízení 2015/848“) ve spojení s jeho čl. 2 bodem 10 vykládán v tom smyslu, že provozním místem osoby samostatně výdělečně činné je provozovna i tehdy, pokud činnost není vykonávána za pomoci lidských zdrojů a majetku?

2. V případě záporné odpovědi na první otázku: Musí být čl. 3 odst. 1 třetí pododstavec první věta nařízení 2015/848 vykládán v tom smyslu, že v případě, že osoba samostatně výdělečně činná nemá provozovnu ve smyslu čl. 2 bodu 10 nařízení 2015/848, se za místo, kde jsou soustředěny její hlavní zájmy, považuje místo, kde vykonává samostatnou výdělečnou činnost, není-li prokázán opak?

3. V případě záporné odpovědi na druhou otázku: Musí být čl. 3 odst. 1 nařízení 2015/848 vykládán v tom smyslu, že u osoby samostatně výdělečně činné, která nemá provozovnu ve smyslu čl. 2 bodu 10 nařízení 2015/848, se podle čl. 3 odst. 1 čtvrtého pododstavce první věty nařízení 2015/848 za místo, kde jsou soustředěny její hlavní zájmy, považuje obvyklé místo jejího pobytu, není-li prokázán opak?

Odůvodnění:

I.

- 1 Dne 18. srpna 2020 podal další účastník řízení návrh na zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka. K datu podání návrhu měl dlužník bydliště v Berlíně, Monaku, Los Angeles a na francouzském karibském ostrově Saint-Barthélemy. Byl předsedou dozorčí rady akciové společnosti Landbell AG založené podle německého práva se sídlem v Mohuči. Jeho majetek sestával ze zůstatku na bankovním účtu v Monaku a z podílů na společnostech založených podle monackého práva, které měly zůstatky, cenné papíry v úschově a podíly na společnostech v Německu.
- 2 Amtsgericht (okresní soud), kterému byla věc předložena k rozhodnutí, návrh usnesením ze dne 27. července 2021 odmítl jako nepřipustný z důvodu místní nepříslušnosti. Landgericht (zemský soud) na základě okamžité stížnosti podané věřitelem toto usnesení dne 29. června 2022 zrušil a věc vrátil Amtsgericht (okresní soud). Měl za to, že místem, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, je místo, kde dlužník vykonává svou samostatnou činnost jako předseda dozorčí rady. Dlužník zpochybňuje mezinárodní příslušnost německých soudů. Svým kasačním opravným prostředkem, jehož podání Landgericht (zemský soud) připustil, se domáhá zrušení napadeného usnesení a zamítnutí okamžité stížnosti podané věřitelem.

II.

- 3 Před rozhodnutím o kasačním opravném prostředku je třeba přerušit řízení a požádat Soudní dvůr Evropské unie o rozhodnutí o předběžných otázkách formulovaných ve výroku usnesení (čl. 267 první pododstavec písm. b), třetí pododstavec SFEU).
- 4 1. Mezinárodní příslušnost německých soudů musí být posouzena podle čl. 3 odst. 1 nařízení 2015/848. U případů vykazujících cizí prvek platí uvedené ustanovení nezávisle na tom, zda je dotčen členský stát nebo třetí země (viz usnesení Bundesgerichtshof [Spolkový soudní dvůr] ze dne 8. prosince 2022, IX ZB 72/19, WM 2023, 278 body 19 a násl.; rozsudek Soudního dvora ze dne 16. ledna 2014, C-328/12, ECLI:EU:C:2014:6, body 17 a násl. a 29). Podle čl. 3 odst. 1 prvního pododstavce nařízení 2015/848 jsou k zahájení insolvenčního řízení příslušné soudy členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka. Místem, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, je místo, ze kterého dlužník své zájmy pravidelně spravuje a které je zjistitelné třetími osobami. V případě osoby samostatně výdělečně činné se podle čl. 3 odst. 1 třetího pododstavce první věty nařízení 2015/848 za místo, kde jsou soustředěny její hlavní zájmy, považuje hlavní místo jejího podnikání, není-li prokázán opak.

V případě ostatních fyzických osob se podle čl. 3 odst. 1 čtvrtého pododstavce první věty nařízení 2015/848 za místo, kde jsou soustředěny jejich hlavní zájmy, považuje jejich obvyklé místo pobytu.

- 5 2. Landgericht (zemský soud) měl za to, že dlužník v rozhodném období podání návrhu vykonával samostatnou výdělečnou činnost ve smyslu čl. 3 odst. 1 prvního pododstavce první věty nařízení 2015/848. Tento názor senát založil na následujících úvahách. Výraz „osoba samostatně výdělečně činná“ je nezbytné vykládat autonomně podle unijního práva. Samostatná činnost se vyznačuje tím, že dotyčná osoba vykonává činnost svým jménem, na svůj účet a svou odpovědnost, jakož i tím, že tato osoba nese ekonomické riziko spojené s výkonem této činnosti. Jedná na svůj účet a svou odpovědnost, svobodně si určuje podmínky výkonu své práce a sama přijímá honoráře tvořící její příjem (viz rozsudek Soudního dvora ze dne 13. června 2019, C-420/18, ECLI:EU:C:2019:490, bod 39). Podle současného skutkového stavu a stavu sporu jsou tyto podmínky splněny. Dlužník byl předsedou dozorčí rady akciové společnosti založené podle německého práva. Podle německého práva není dozorčí rada ve vztahu k obchodnímu vedení akciové společnosti vázána jeho pokyny (viz § 111 Aktiengesetz [akciový zákon]). Podle zjištění Landgericht (zemský soud) může dlužník nést rovněž nebezpečí úhrady odměny (viz k tomu Bundesfinanzhof [Spolkový finanční soud], BFHE 267, 189)
- 6 3. Podle čl. 3 odst. 1 třetího pododstavce první věty nařízení 2015/848 se v případě osoby samostatně výdělečně činné za místo, kde jsou soustředěny její hlavní zájmy, považuje hlavní místo jejího podnikání, není-li prokázán opak. „Provozovnou“ ve smyslu nařízení 2015/848 se podle čl. 2 bodu 10 tohoto nařízení rozumí jakékoli provozní místo, kde dlužník vykonává nikoli přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských zdrojů a majetku.
- 7 Landgericht (zemský soud) konstatoval, že dlužník v rámci své samostatné výdělečné činnosti jako předseda dozorčí rady tuzemské akciové společnosti vykonával činnost bez pomoci lidských zdrojů a majetku, a to jak v tuzemsku, tak i na jiném místě. Nepoužil proto domněnku podle čl. 3 odst. 1 třetího pododstavce nařízení 2015/848. To by při právním přezkumu neobstálo, pokud nezbytnou podmínkou „provozovny“ ve smyslu nařízení 2015/848 pro fyzickou osobu není použití lidských zdrojů a majetku. Samostatná činnost v tuzemsku by pak zakládala vyvratitelnou domněnku, že se místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, nachází v tuzemsku. Senát vychází z toho, že pak by bylo nezbytné přezkoumat už jen to, zda dlužník uvedl a v nezbytném rozsahu prokázal skutečnosti, které postačují k vyvrácení této domněnky. Příslušná zjištění by Landgericht (zemský soud) musel doplnit.
- 8 4. Je-li odpověď na první otázku záporná a je tedy nezbytné vycházet z toho, že dlužník v rámci své samostatné činnosti nemá provozovnu ve smyslu čl. 2 bodu 10 nařízení 2015/848, pak vyvstává další otázka, zda místo, kde vykonává samostatnou činnost, lze podle čl. 3 odst. 1 třetího pododstavce první věty nařízení

2015/848 považovat za místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, není-li prokázán opak. Podle bodu 28 odůvodnění nařízení 2015/848 by měla být při určování, zda je místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, zjistitelné třetími osobami, věnována zvláštní pozornost věřitelům a jejich názoru na to, kde dlužník spravuje své zájmy. Samostatná činnost dlužníka jako předsedy dozorčí rady byla navenek zjevná. Naproti tomu místo, kde je spravován soukromý majetek, pro věřitele často zjevné není. V případě kladné odpovědi na druhou předběžnou otázku by se za místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, také podle čl. 3 odst. 1 třetího pododstavce první věty nařízení 2015/848 považovalo tuzemsko, pokud by nebyl prokázán opak. I v tomto případě by Landgericht (zemský soud) musel doplnit zjištění týkající se otázky vyvrácení domněnky.

- 9 5. V případě, že se domněnka podle čl. 3 odst. 1 třetího pododstavce první věty nařízení 2015/848 neuplatní, protože odpověď na první a druhou otázku je záporná, pak konečně vyvstává otázka, zda platí domněnka podle čl. 3 odst. 1 čtvrtého pododstavce první věty nařízení 2015/848, zda tedy fyzická osoba, která pro svou samostatnou výdělečnou činnost neprovozuje provozovnu ve smyslu čl. 3 odst. 1 třetího pododstavce první věty nařízení 2015/848, spadá pod výraz „ostatní fyzické osoby“ v uvedeném ustanovení. Pro správnost této domněnky svědčí, že třetí a čtvrtý pododstavec čl. 3 odst. 1 nařízení 2015/848 stanoví z důvodů právní jistoty pro každou fyzickou osobu domněnku, která odkazuje na místo, kde jsou soustředěny její hlavní zájmy, a tedy na mezinárodní příslušnost členského státu pro zahájení insolvenčního řízení. Článek 3 odst. 1 třetí pododstavec a čl. 3 odst. 1 čtvrtý pododstavec nařízení 2015/848 by na sebe mohly navazovat, takže by bylo nezbytné přezkoumat mezinárodní příslušnost u fyzické osoby podle čl. 3 odst. 1 prvního pododstavce nařízení 2015/848 až tehdy, když jsou splněny podmínky ostatních ustanovení.
- 10 Landgericht (zemský soud) nevzal domněnku čl. 3 odst. 1 čtvrtého pododstavce první věty nařízení 2015/848 do úvahy a místo toho použil čl. 3 odst. 1 první pododstavec druhou větu nařízení 2015/848. Pokud by platila domněnka čl. 3 odst. 1 čtvrtého pododstavce první věty nařízení 2015/848, bylo by nejprve nezbytné zjistit obvyklé místo pobytu dlužníka k datu podání návrhu. Pak by bylo nezbytné přezkoumat, zda skutkové okolnosti, které ještě musí být zjištěny, umožňují tuto domněnku vyvrátit. I v tomto případě by usnesení Landgericht (zemský soud) neobstálo.

[omissis]

[omissis]

[omissis]

[omissis]

[omissis]

Soudy nižšího stupně:

Amtsgericht Charlottenburg (Okresní soud Charlottenburg), rozhodnutí ze dne 27. července 2021, 36b IE 3743/20 – Landgericht Berlin (Zemský soud v Berlíně), rozhodnutí ze dne 29. června 2022, 84 T 183/21 –

[*omissis*]

[*omissis*]

[*omissis*]

PRACOVNÍ DOKUMENT